

OFFICIËLE JURYSELECTIE

NEDERLANDS THEATER FESTIVAL 2022

De Nederlandse Toneeljury over haar selectie van seizoen 2021-2022: Een weelde aan aanbod

Midden in de coronalockdown beloofden 425 gezelschappen, makers, theaters en belangenorganisaties eensgezind dat ze er zouden zijn als de zalen weer open mochten. Ze deden de belofte dat door de lockdown de waarde van de kunst niet verloren gaat. De belofte dat straks, als de zalen weer open zouden gaan, iedereen er weer staat. Dat men even vol moet houden, maar dat er straks weer veel moois, ontroerends en belangwekkends is te zien. Het was een belofte die voortkwam uit een oprechte noodzaak en de behoefte om in verbinding te blijven met het publiek.

Dit seizoen laat zien dat de makers zich ruimschoots aan die belofte hebben gehouden. Het publiek kreeg een bloemrijk palet gepresenteerd aan uitgestelde voorstellingen en premières. De Nederlandse Toneeljury moest alle zeilen bijzetten om de hoeveelheid aan nieuwe producties, met veelal een beperkt aantal speelbeurten, te kunnen zien. Het was een weelde om weer uit een ruim aanbod te kunnen kiezen.

De jury heeft de opdracht om een selectie te maken van de beste voorstellingen van het afgelopen seizoen. Het beste zien wij als inspirerende voorstellingen die ontstaan in de elkaar versterkende interactie van inhoud, vorm en uitvoeringskwaliteit. Met deze selectie toont de Nederlandse Toneeljury een bloemlezing van het mooie dat het Nederlands theater te bieden heeft. Een schoonheid die niet zelfgenoegzaam verblindt of verbloemt, maar één die prikkelt, ontregelt en de toeschouwer onderdompelt in verwondering. Een schoonheid die je raakt.

De selectie is een ode aan de makers en het publiek die samen het theater maken. Laat de inhoud en de theatrale rijkdom van deze selectie het publiek verleiden om zich onder te dompelen in een theateravond vol schoonheid, troost, ontregeling, vermaak en verwondering. Deze keuze van de jury is zowel een terugblik op de belofte die werd ingelost als een aansporing voor het seizoen dat gaat komen.

De Nederlandse Toneeljury 2021-2022 bestaat uit:

Hadassah de Boer (voorzitter), presentator, programmamaker | **Marjorie Boston**, programmeur De Schuur en directeur RIGHTABOUTNOW INC. | **Rehana Ganga**, programmamaker Het Nationale Theater | **Bram Jacobs**, programmeur Parktheater Eindhoven | **Sander Janssens**, journalist NRC en Theaterkrant | **Christiaan Mooij**, artistiek coördinator Meervaart en regisseur | **Fabian Pikula**, programmeur Chassé theater | **Marijke Schaap**, stafdocent Master Creative Producing (AHK) | **Dianne Zuidema**, directeur Schouwburg Amstelveen. | www.nederlandstheaterfestival.nl

De Nederlandse Toneeljury selecteerde 12 producties voor de Officiële Juryselectie 2022
(in alfabetische volgorde):

BAAAAAA / Circus Treurdier

Het juryrapport:

In de muziektheatervoorstelling *BAAAAAA* geeft Circus Treurdier de eeuwige underdog het podium. Terwijl middelbare scholier Guido met een miserabel gemoed tijdens het schooltoneel tot boom is gereduceerd, fantaseert hij hardop over de rest van zijn leven. Dit levert een aantal geweldige scènes op, waarin de vijfkoppige cast met smeug en onbeschaamd spel uiteenlopende varianten van de meest walgelijke verschijningsvorm van de mens toont.

Inhoudelijk is *BAAAAAA* uitdagend, omdat het geen uitdrukkelijke stelling neemt: de armlastige protagonist is niet alleen maar de tragische held, maar heeft zelf ook een venijnig randje. Net zoals zijn eeuwige opponent ook verdacht veel sympathieke contouren heeft. Hoe komen we aan de rol die we innemen in een groep? Krijgen we die toebedeeld, schikken we ons er al te makkelijk naar of nemen we hem zelf in, uit comfortabele gewoonte of zelfkwellling?

Behalve een ijzersterke, gelaagde komedie, is deze voorstelling ook muzikaal van zeer hoog niveau. De spelers boren een opvallend omvangrijk muzikaal spectrum aan: van vervreemdende klankharmonieën op het schooltoneel tot meerstemmige liedjes die ontroeren. *BAAAAAA* is een intelligent en hilarisch portret van hardnekkige groepsdynamica.

De Dokter / ITA Ensemble / Robert Icke

Het juryrapport:

Met *De dokter* brengt regisseur Robert Icke bij ITA een zeer ambitieus ideeënstuk waarin een zinderende wervelwind aan actuele pijnpunten en complexe thema's voorbijkomt.

In strak versneden scènes behandelt deze voorstelling filosofische, maatschappelijke en ethische dilemma's, zonder ergens voorbij te gaan aan de menselijke maat. Dat is behalve de sterke hertaling, ook op het conto te schrijven van het geweldige acteursensemble, dat met ingeleefd, gedoseerd en doorwrocht spel voortdurend de ratio met het gevoel verbindt.

Op intelligente wijze schept Icke verwarring in zijn casting – op de hoofdpersoon na hebben alle personages ten minste een eigenschap die niet correspondeert met de acteur door wie ze vertolkt

worden – en stuurt zo in sterke mate de kijkervaring van de toeschouwer. Icke toont de complexiteit achter het identiteitsdebat, dat vaak verhit gevoerd wordt maar juist aandacht en inlevingsvermogen verdient. De vele stemmen en perspectieven die over het podium razen, vallen uiteindelijk samen in een verstild en zeer emotioneel einde.

De dokter is beklemmend actueel, overweldigend en onverwacht ontroerend. Het is een stuk dat je laat nadenken over je eigen, onvermijdelijk subjectieve perspectief waarmee je je tot het identiteitsdebat verhoudt.

Girls & Boys / Toneelgroep Oostpool / Daria Bukvić

Het juryrapport:

Girls and Boys van Toneelgroep Oostpool is een regelrechte mokerslag. In regie van Daria Bukvić neemt Hadewych Minis de toeschouwer mee in een ijzingwekkend verhaal dat begint als een luchtige *boy meets girl-story*, maar eindigt als gitzwart drama.

De actrice en de toeschouwers moeten gezamenlijk een onmetelijk drama doorstaan. Minis neemt de verantwoordelijkheid die dat van haar vraagt: ze bereidt haar publiek zorgvuldig voor, waardoor je het gevoel krijgt in goede handen te zijn. Langzaam maar zeker kan je je als toeschouwer openstellen, waardoor het onvermijdelijk wordt de confrontatie met het uiteindelijke verdriet aan te gaan, af te tasten en te voelen. Gezamenlijk doorsta je de catharsis en gezamenlijk kom je er weer uit, gehavend en gesterkt.

Bukvić wisselt verstilde momenten af met energieke bewegingssequenties die lucht en ruimte scheppen, en waarin het drama kan resoneren. Met haar open en eerlijke spel toont Minis hoe een personage de grootst mogelijke pijn te verwerken krijgt en probeert nieuwe houvast te vinden. Dat is een onnoemlijke opdracht, waarin ze zich zonder meer een ijzersterke vrouw toont. De voorstelling laat je naar adem happend achter.

La Codista / Acteursgroep Wunderbaum / Marleen Scholten / Associazione TRAK / Theater Rotterdam

Het juryrapport:

De monoloog *La Codista* van acteursgroep Wunderbaum is een mooi filosofisch kleinood over onze blik op tijd en tijdsbesteding. Wat levert het op als je het wachten niet als vervelend oponthoud ziet, maar gretig omarmt, als volwaardig onderdeel van het leven? En wat lever je aan de andere kant van jezelf en je eigenheid in, als je alleen maar in de standby-stand staat?

Actrice Marleen Scholten speelt een personage dat tegen betaling voor andere mensen in de wachtrij gaat staan. Tijdens de solo komt ze niet van haar plek, maar door haar perfecte tekstbehandeling en haar filosofisch-meanderende tekst maakt Scholten er een zeer levendige solo van. Zo biedt ze poëtische en belangrijke reflecties op de huidige tijd.

La Codista is aangrijpend én bevrijdend, in de manier waarop dit personage zich heeft verzoend met haar lot. Scholten werpt een zinvolle vraag op: wat moeten we met overbodige tijd? *La Codista* toont dat overbodige tijd verre van overbodig is, sterker nog: het is misschien wel een voorwaarde voor zingeving, creativiteit en ontspanning. Er gebeurt een hoop als er niets gebeurt.

Lady Chatterley's Lover / toneelgroep Amsterdam / Frascati Producties

Het juryrapport:

In het prikkelende *Lady Chatterley's Lover* onderzoeken performers Florian Myjer en Lisa Verbelen,

via het gelijknamige boek van D.H. Lawrence, op nietsontziende wijze hoe heteronormatieve normen en vastgeroeste rolpatronen de huidige seksualiteit nog altijd halsstarrig in hun greep houden.

Terwijl Florian Myjer met zijn kenmerkende charmante bevlogenheid het bronmateriaal van maatschappelijke context en duiding voorziet, vertelt Lisa Verbelen met een ontroerende gelatenheid en precisie over haar eigenlijk seksuele ervaringen door de jaren heen. Haar persoonlijke aanvliegroute contrasteert treffend met Myjers geëngageerde insteek. Zo bouwen ze zorgvuldig en trefzeker de onderlinge spanning en het toenemende ongemak tussen hen beiden uit, richting een felle en pijnlijke climax.

Lady Chatterley's Lover is op momenten snijdend confronterend, maar uiteindelijk vooral aangrijpend in hoe de performers bevrijding zoeken en vinden in hun eigen marginaliteit. Beiden zijn op zoek naar herkenning, voorbeelden en zielsverwanten. In hun allesoverwoekerende eenzaamheid vinden ze elkaar in een pleidooi voor liefde en seks op een manier die zich door niets en niemand laat beteugelen. Dat is moedig en prachtig.

Lichter dan ik / Korthals Stuurman Theaterproducties / Olivier Diepenhorst

Het juryrapport:

In *Lichter dan ik* van Korthals Stuurman Theaterbureau staat het verhaal centraal van een Javaanse njai. Een njai is oorspronkelijk een huishoudster maar werd in Nederlands-Indië vaak gebruikt als concubine.

Op prachtige wijze laten de makers zien hoe vrouwen zich in de standenmaatschappij van toen met dat systeem van onderdrukking staande hebben gehouden en uit alle macht hun kinderen een betere toekomst probeerden te geven. In de regie van Olivier Diepenhorst wordt dit personage door drie verschillende actrices gespeeld, wat de verschillende stadia van haar transformatie invoelbaar maakt en een spannende theatraliteit en dynamiek in de voorstelling brengt.

Met veel respect en aandacht hebben de makers gebruiken van andere culturen over het voetlicht gebracht. Opvallend is bijvoorbeeld de rol die de batik doeken in het toneelbeeld hebben gekregen. Het is zonder meer ontroerend dat immaterieel erfgoed met zoveel respect voor de kunstvorm op het podium een plaats krijgt.

Lichter dan ik is een verhaal dat een groot publiek weet te raken en ruimte geeft aan het perspectief van vrouwen dat te lang in ons koloniale verleden ontbrak.

De meester en Margarita / Orkater / De Nieuwkomers – Konvooi

Het juryrapport:

De jonge muziektheatermakers van Konvooi leveren met *De meester en Margarita* onder de vleugels van Orkater/De Nieuwkomers een imposante toneelavond af die op alle vlakken omverblaast. In een associatieve *bad trip* wordt de toeschouwer op speelse wijze meegevoerd in de krochten van Michail Boelgakovs gelijknamige cultroman, en zo geconfronteerd met boeiende filosofische denkstukken over waarheid en werkelijkheid. Thema's die in tijden van nepnieuws en complottheorieën al te actueel zijn.

De vijf jonge spelers op de vloer imponeren niet alleen met het ijzersterke en meerduidige spel waarmee ze hun vele (dubbel)rollen vormgeven, maar vallen ook op door hun enorme muzikaliteit, die in de strakke regie van Belle van Heerikhuizen volledig wordt uitgebuit. Van jazz en musical tot vijfstemmige close-harmony komt voorbij in een hecht en hallucinant vlechtwerk aan ongrijpbare theaterscènes. Ook de prachtige, theatrale kostuums van modeontwerper David Laport verdienen een vermelding.

Het sinistere plezier spat van het podium in deze adembenemende muziektheaterervaring, waarin de waarheid wordt ontmanteld en twijfel en verwarring vervolgens vrolijk gerehabiliteerd worden. *De meester en Margarita* is een heerlijke nachtmerrie waar je niet uit wakker wilt worden.

Salomonsoordeel / TG Ilay / Likeminds / Het Zuidelijk Toneel

Het juryrapport:

In *Salomonsoordeel* neemt theatermaker Ilay den Boer de toeschouwer mee in de morele dilemma's die komen kijken bij het beoordelen van een asielaanvraag. Ter voorbereiding van de voorstelling ging hij zelf zeven maanden in dienst bij de Immigratie- en Naturalisatiedienst en sprak hij uitgebreid met zijn Palestijnse vriend Hassan, een voormalig asielzoeker.

Hassan en Ilay den Boers voormalig IND-collega Peter zijn bij de voorstelling aanwezig. Samen met het publiek worden ze deelgenoot gemaakt van Den Boers twijfels en dilemma's. In een mix van documentair onderzoek en uitgespeelde scènes moet het publiek zelf in een theatrale re-enactment ook een casus van een asielzoeker beoordelen. Den Boer daagt zijn toeschouwers daarmee expliciet uit om ook de eigen morele standpunten te (durven) onderzoeken. Hij creëert daarvoor een open, intieme sfeer, waarin de verschillende perspectieven op subtiële wijze theatraal werden gemaakt.

Salomonsoordeel is een belangrijke ethische denkoefening die je actief uitdaagt voorbij te gaan aan reflexen van makkelijke antwoorden en snel oordelen. Nuance is voorwaardelijk om de complexiteit van het vraagstuk te begrijpen. Den Boer toont daarmee zowel de grote waarden als de pijnlijke omissies van ons asielsysteem.

Slachthuis vijf / Theater Rotterdam / Erik Whien

Het juryrapport:

Met *Slachthuis vijf* brengt regisseur Erik Whien bij Theater Rotterdam een verpletterend oorlogsverhaal op toneel. De gedurfde lichtvoetigheid waarmee hoofdpersoon Billy Pilgrim dit verhaal over het voetlicht brengt, verraaft een diepgeworteld trauma.

In een fascinerende balanceeract geeft Bram Suijker met licht en twinkelend spel vorm aan dit personage. Hij durft uitersten op te zoeken in vormelijk, haast clownesk spel, waardoor zijn personage voortdurend iets raadselachtigs blijft behouden. Suijker blijft categorisch weg van het uitspelen van al te letterlijke emoties, waardoor het voelen wordt verlegd naar de toeschouwers in de zaal. Tegelijkertijd zorgen Hannah Hoekstra en Jip van den Dool met een reeks aan mooie bijrollen ervoor dat de onderliggende tragiek voortdurend doorsuddert. Door het ingeleefde spel klauwen de personages zich genadeloos in je vast.

Met zijn heldere regiekeuzes en onnavolgbare, perfect gedoseerde acteursregie, bewijst Erik Whien opnieuw één van de grootste regisseurs van dit moment te zijn. De voorstelling laveert tussen kleinsamenlijk drama en het grote gebaar, doorbreekt schaamteloos de vierde wand en vuurt wonderbaarlijke toneelbeelden op de toeschouwer af die nog lang op het netvlies gebrand blijven.

Trojan Wars / HNTJong / Het Nationale Theater / Noël Fischer

Het juryrapport:

Trojan Wars van HNTjong is een overrompelende monsterproductie die de (jonge en minder jonge) toeschouwers vijf uur lang alle hoeken van het theater laat zien.

In een rijgdraad aan rauw-poëtische dialogen, massale groepschoreografieën, abstracte bewegingssequenties en ingeleefde monologen bedienen regisseur Noël Fischer en schrijver Peer Wittenbols zich in deze rigoureuze Ilias-bewerking van alle registers van hun ambacht. Maar ook alle

andere disciplines krijgen de volle ruimte om te excelleren: acteurs blinken uit in grootse scènes of klein-indringend spel, de (genderfluïde) kostuums en de weldadige scenografie maken het hier en nu onvermijdelijk en het grote ensemble maakt de zinding op momenten haast tastbaar. In de pauzes ben je als toeschouwer niet veilig, tot op de toiletten vinden er theatrale interventies plaats.

Trojan Wars is een groot theaterfeest dat genadeloos onder je huid kruipt. Want tegelijkertijd laten de makers met hun eigentijdse blik op dit oerverhaal zien hoe politiek gekonkel en machtsspelletjes oorlogen kunnen ontketenen, en hoe die oorlogen vervolgens wonden slaan die generaties lang doorwerken. *Trojan Wars* is daarmee tijdloos én razend actueel.

Winter/21/J. / Ryan Djojokarso | LIBI

Het juryrapport:

In de ontregelende en ambigue solo *Winter/21/J.* onderzoekt choreograaf Ryan Djojokarso hoe giftige mannelijkheid zich manifesteert in de huidige samenleving. Djojokarso levert een artistiek krachtig en maatschappelijk zeer urgent theatraal document af.

In *Winter/21/J* zet Djojokarso vraagtekens bij de (belevings)wereld van de witte stereotype man, die vastgeroest zit in zijn eigen privileges. De kernvraag is 'Wat betekent het anno nu om een "bedreigde" man te zijn?' De voorstelling valt op door het sterke spel van Oliver Wagstaff, en de krachtige aanwezigheid van een zwart vrouwenkoor.

Op een indrukwekkende manier weet Djojokarso de cross-overs te leggen tussen de verschillende disciplines: dans, taal en zang grijpen voortduren op elkaar in. Concrete uitgangspunten en abstracties gaan zo een boeiende symbiose aan. Gaandeweg ondergaat de witte man steeds meer vernederingen. Op het hoogtepunt hiervan, ontvang hij uiteindelijk tóch weer liefdevolle verzorging, en slaat de vernedering om naar ontroering.

Djojokarso zoekt verwarring op, durft te irriteren en weet dan op prachtige wijze ook te raken. Een wonderschone, rauwe ervaring, die ruimte schept voor confrontatie en ongemak en daarin grote waarde vindt.

Het wonderbaarlijke voorval met de hond in de nacht / Theateralliantie / Pieter Kramer

Het juryrapport:

Het wonderbaarlijke voorval met de hond in de nacht is een fijne *well made play* die de toeschouwer meeneemt in de werkelijkheid van hoofdpersoon Christopher, een puberjongen op het autistisch spectrum. Regisseur Pieter Kramer kiest voor een lichtvoetige sfeer met een wrange ondertoon. Hij pakt uit in uitbundige groepschoreografieën, maar zoekt ook expliciet de verstilling op: daarmee laat hij een boeiende kant van zijn regisseurschap zien. Zonder gevoel voor humor te verliezen, wordt het verhaal van Christopher in deze voorstelling uiterst serieus genomen.

Het perspectief van Christopher wordt, mede door het treffende decor van Theun Mosk, knap theatraal gemaakt. Waar de beelden in het begin overzichtelijk zijn, wordt het steeds chaotischer als de onrust bij Christopher toeneemt. Behalve de personages die dichtbij Christopher staan, zoals zijn vader en zijn lerares, ziet hij de mensen om hem heen juist als wonderlijke, buitenissige figuranten met rare eigenschappen en gewoontes. Het is een prettige omdraaiing dat niet hij, maar juist de buitenwereld zich afwijkend gedraagt: we kunnen nog een hoop van hem leren.

Het wonderbaarlijke voorval... is belangwekkend en waardevol in de manier waarop deze toneelavond de kracht van dit voor veel mensen onbekende perspectief ten volste viert. Tegelijkertijd is het *vintage*-Pieter Kramer: een exorbitant acteursfeestje om je vingers bij af te likken.